

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TE WESTKERKE, PARDOENSTRAAT, OUDENBURG (WEST-VL)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 451

Rapport opgemaakt door: Emmy Nijssen

Derbystraat 55

9051 Gent (SDW)

Juni 2017

Dossiernr. 217849.R.01 (intern)

Projectcode: 2016K173

Gent

INHOUD

1	Inleiding	4
2	Resultaat vooronderzoek met ingreep in de bodem	5
3	Gemotiveerd advies	8
4	Programma van maatregelen.....	9
4.1	Doel.....	9
4.2	Onderzoeksvragen.....	9
4.3	Strategie	10
4.4	Methode	11
4.5	Waardering en analyse van natuurwetenschappelijk onderzoek.....	11
4.6	Randvoorwaarden	12
4.7	Risicofactoren	12
4.8	Competenties	12
4.9	Kostenraming en termijn.....	12
4.10	Bewaring en Deponering vondsten	13

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Orthofoto van het gesleufde onderzoeksperceel (Bron: ABO NV2017).	5
Figuur 2: DTM van het onderzoeksgebied van het vooronderzoek (Bron: ABO NV2017).	6
Figuur 3: GRB met overzicht alle proefsleuven (Bron: ABO NV2017)	6
Figuur 4: Detail van zuidelijk eind van WP 1, 2 en 3, met kijkvensters KV 1, 2 en 3.	7
Figuur 5: suggestie voor het op te graven vlak.	10

DEEL 3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1 INLEIDING

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de geplande verkavelingswerken. Deze bevindt ter hoogte van de Pardoestraat in Westkerke, Oudenburg, in de provincie West-Vlaanderen.

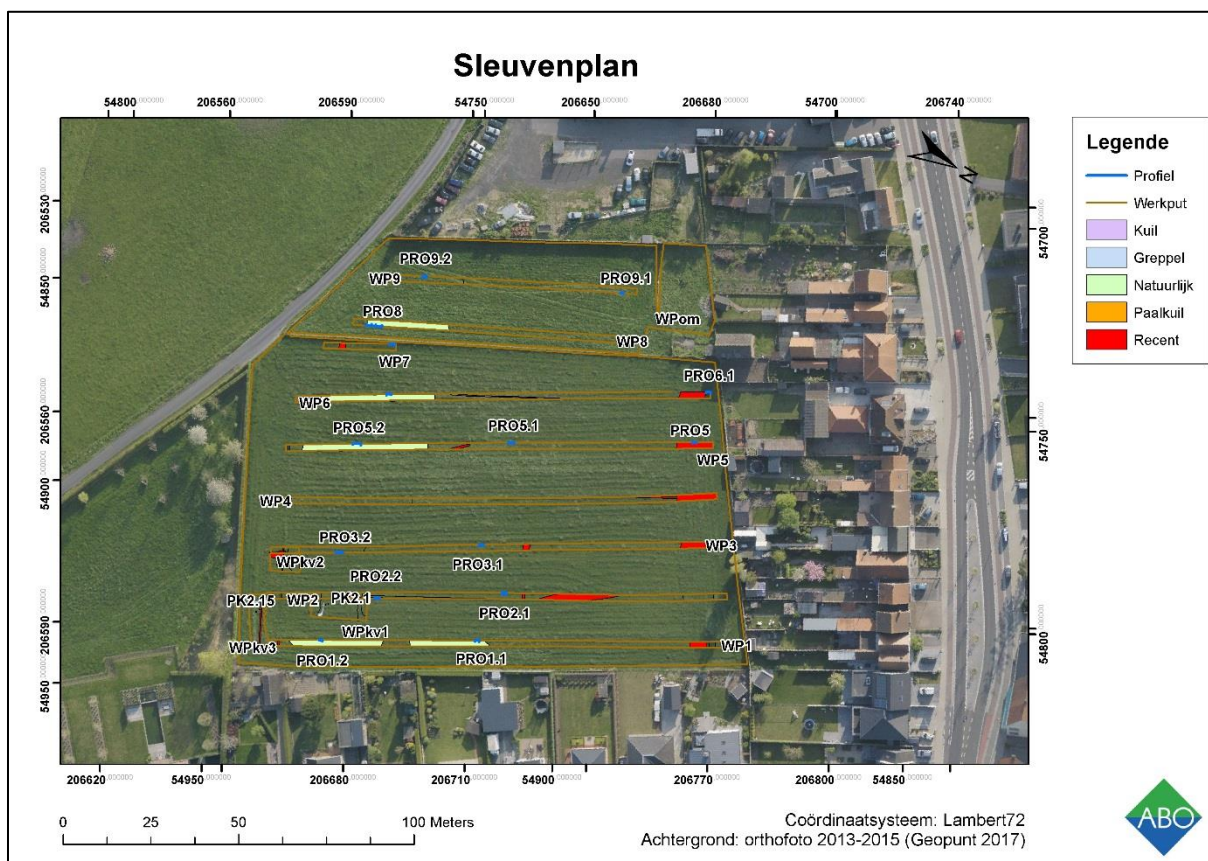
In het kader van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag dient een weinig bebouwd (ruraal) gebied dat een oppervlakte van 3.000m² overschrijdt waarvan de ingreep in de bodem de 1.000m² overschrijdt in een niet beschermde of erkende archeologische zone tocht onderzocht te worden uitgevoerd aan de hand van een archeologienota. Dit kadert in het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, waarbij een archeologienota wordt opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

In het geval van dit terrein gaat het om een oppervlakte van 16 606m² die gaat verkaveld worden, door woningen met variërende grootte. De percelen waar deze verkaveling op betrekking heeft zijn: Westkerke, Oudenburg, (provincie West - Vlaanderen), Afdeling 4, Sectie B percelen: 429K, 429g, 429h, 430e⁴ (partim).

2 RESULTAAT VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

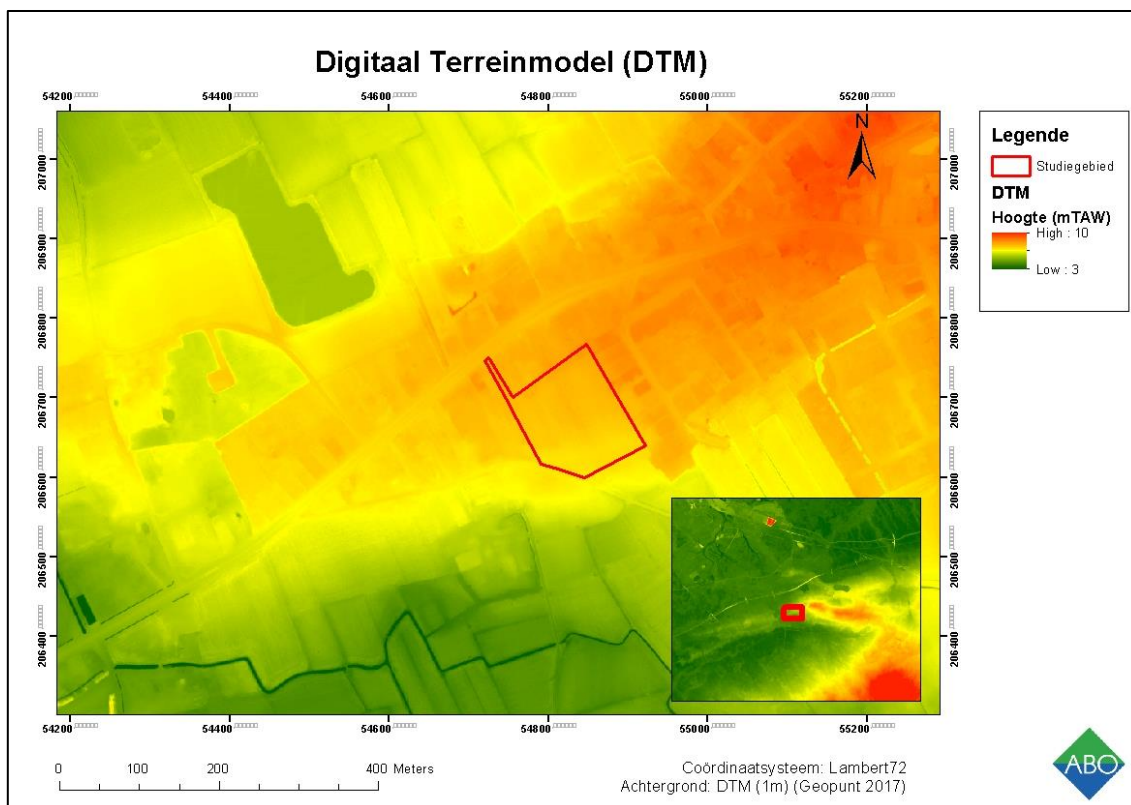
Op deze terreinen heeft er reeds een vooronderzoek met ingreep in de bodem plaatsgevonden in mei 2017. Het veldwerk werd uitgevoerd door de archeologen van ABO NV onder leiding van Pedro Pype.

Uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven blijkt dat er in totaal 18 sporen aan het licht zijn gekomen, de meerderheid van deze sporen dateren uit de Romeinse periode. Dit is bepaald op aardewerk dat uit enkele van de sporen afkomstig is. Bovendien lijkt er een onderlinge samenhang te zijn tussen de greppels, kuilen en paalkuilen. Het meest opvallend is dat al de 18 sporen zicht in de zuidwestelijke hoek van het terrein bevinden (zie figuren 2).

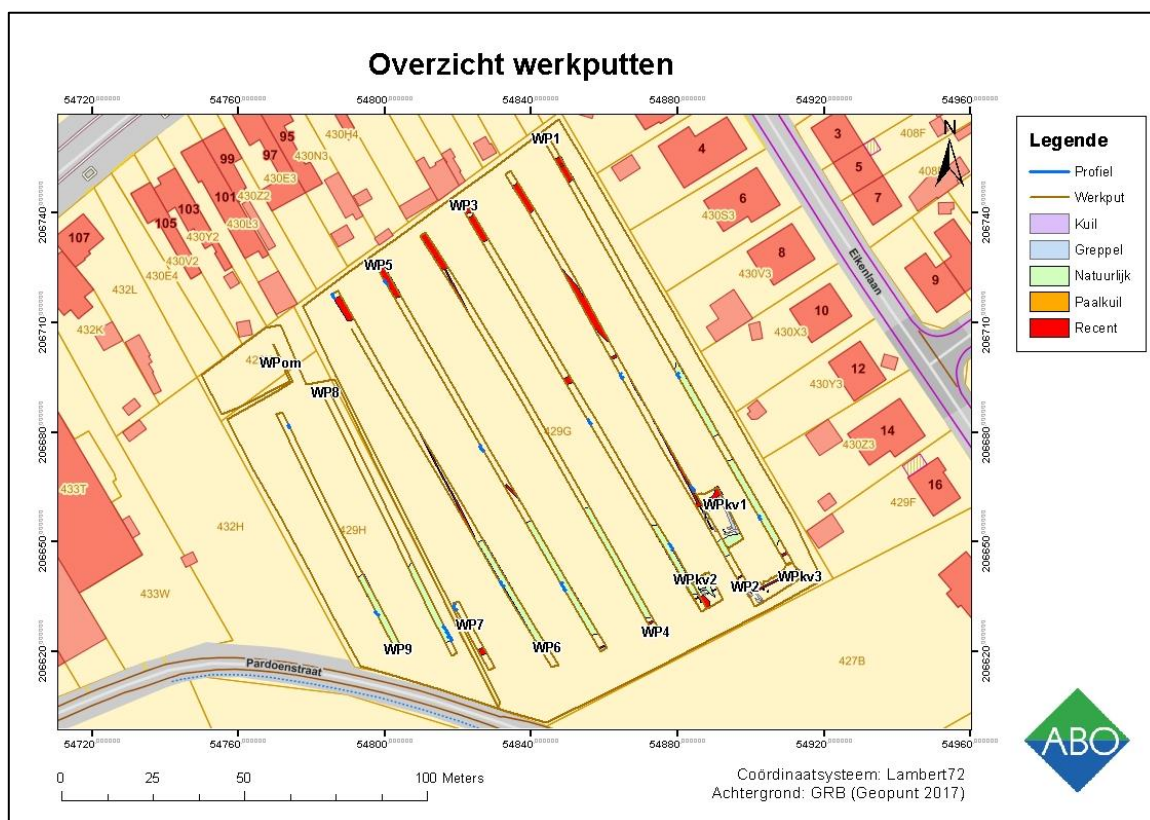

Figuur 1: Orthofoto van het gesleufde onderzoeksperceel (Bron: ABO NV2017).

De sleuven zijn allen haaks op de Gistelsesteenweg gelegd en met het reliëf van het landschap mee. Enkele honderd meter ten zuiden van het onderzoeksterrein ligt namelijk de Magdalenbeek, op hoogte modellen is ook duidelijk vast te stellen dat het terrein lichtjes afhelt richting het zuiden. Dat is dan ook de reden waarom in het merendeel van de proefsleuven er een opgevulde erosie geul te herkennen is aan hun zuidzijde. Het landschap ligt er gemiddeld één meter lager dan in het noorden van het terrein. Zoals te zien op de GRB kaart met het overzicht van de sleuven, is er in de meerderheid van de sleuven (aan de noordelijke zijde) recente verstoringen waarneembaar.

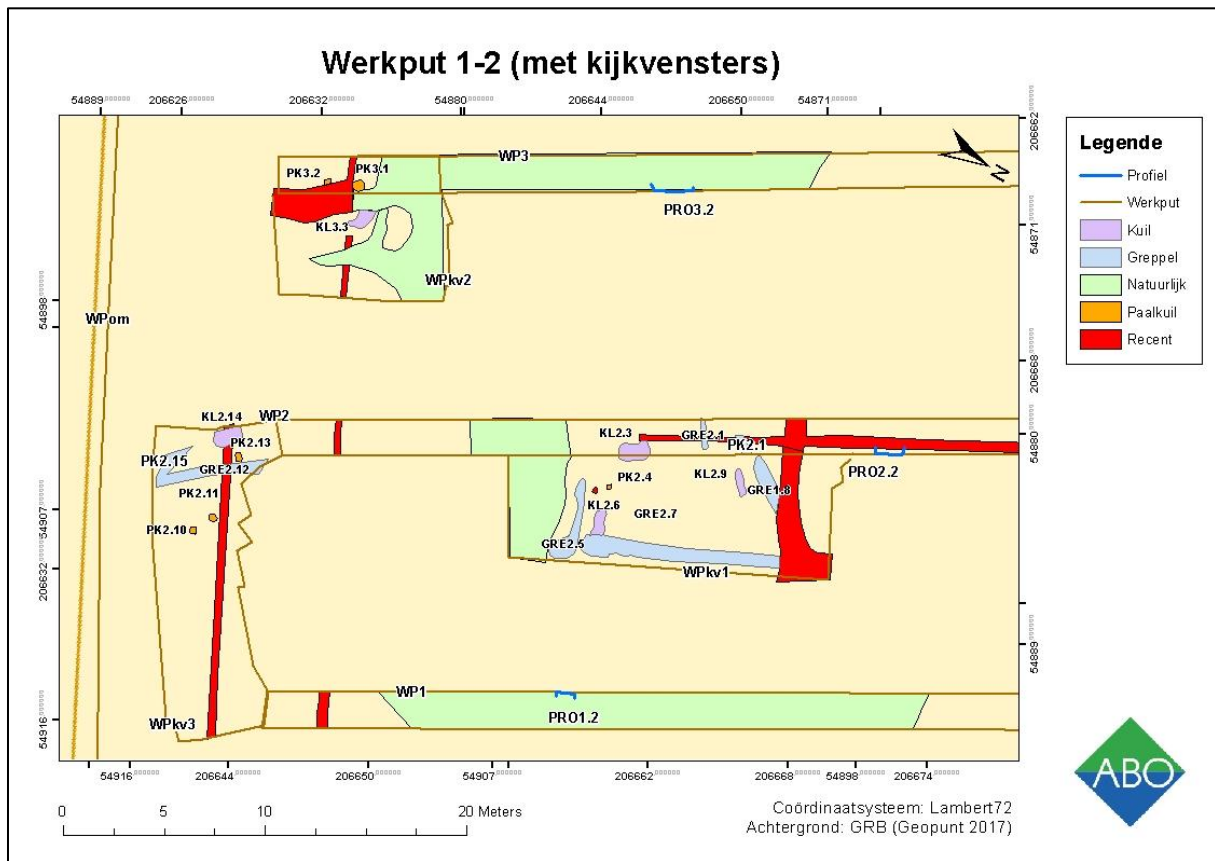
Figuur 2: DTM van het onderzoeksgebied van het vooronderzoek (Bron: ABO NV2017).

Figuur 3: GRB met overzicht alle proefsleuven (Bron: ABO NV2017)

Zoals reeds vermeld liggen alle 18 sporen in een cluster in de zuidoost hoek van het terrein (zie figuur 3). Daarom dat we zouden aanbevelen om een vervolgonderzoek in de vorm van een vlakopgraving uit

te voeren op dit deel. Om zodoende inzicht te verwerven in de Romeinse archeologie buiten Oudenburg zelf gezien hier reeds enkele decennia aan onderzoek verricht is. Want in verhouding is er weinig gekend van de Romeinse archeologie in de Regio rondom Oudenburg.

Figuur 4: Detail van zuidelijk eind van WP 1, 2 en 3, met kijkvensters KV 1, 2 en 3.

3 GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van een analyse van landschappelijke historische, cartografische, archeologische bureaustudie en proefsleuvenonderzoek op het projectgebied menen wij te kunnen besluiten dat de impact van de geplande werkzaamheden op het bodemarchief groot gaat zijn, zeker voor de delen die aantoonbare archeologische resten bevatten.

De antropogene sporen die er tijdens de proefsleuven naar voor gekomen zijn, zijn bij de meerderheid van de sporen in de Romeinse periode te dateren (SP 3.3, 2.5-2.15), enkele sporen dateren uit de volle middeleeuwen (SP 2.1, 2.2, en 2.3) e nog enkele kunnen momenteel niet gedateerd worden. Er is wel een samenhang tussen deze sporen te merken.

Bovendien is er een opgevulde erosiegeul te bemerken aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied dit komt ook terug in de hellingsgraad van het terrein die ter hoogte van de noordzijde van het terrein is die ongeveer +7,9m TAW terwijl aan de zuidzijde van het terrein de TAW waarde rond de +7,0m ligt. Bodemkundig gezien bestaat het gebied uit een overgang van droge (ZbG) naar matig droge zandgronden (ZcG)

Om boven vernoemde redenen, is het van belang om een deel deze site, Romeinse (nederzetting) verder te onderzoeken via een vlakdekkende opgraving.

4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

4.1 DOEL

Het doel van de onderzoek door middel van een vlakdekkende opgraving is bereikt op het moment dat alle onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden.

4.2 ONDERZOEKSVRAGEN

Een vlakdekkende opgraving geeft een goed inzicht in de stratigrafie van een site en kan, een antwoord bieden op de onderzoeksvragen zowel archeologisch als landschappelijk gezien. Bovendien geeft het zicht op de historische ontwikkeling van de bredere regio.

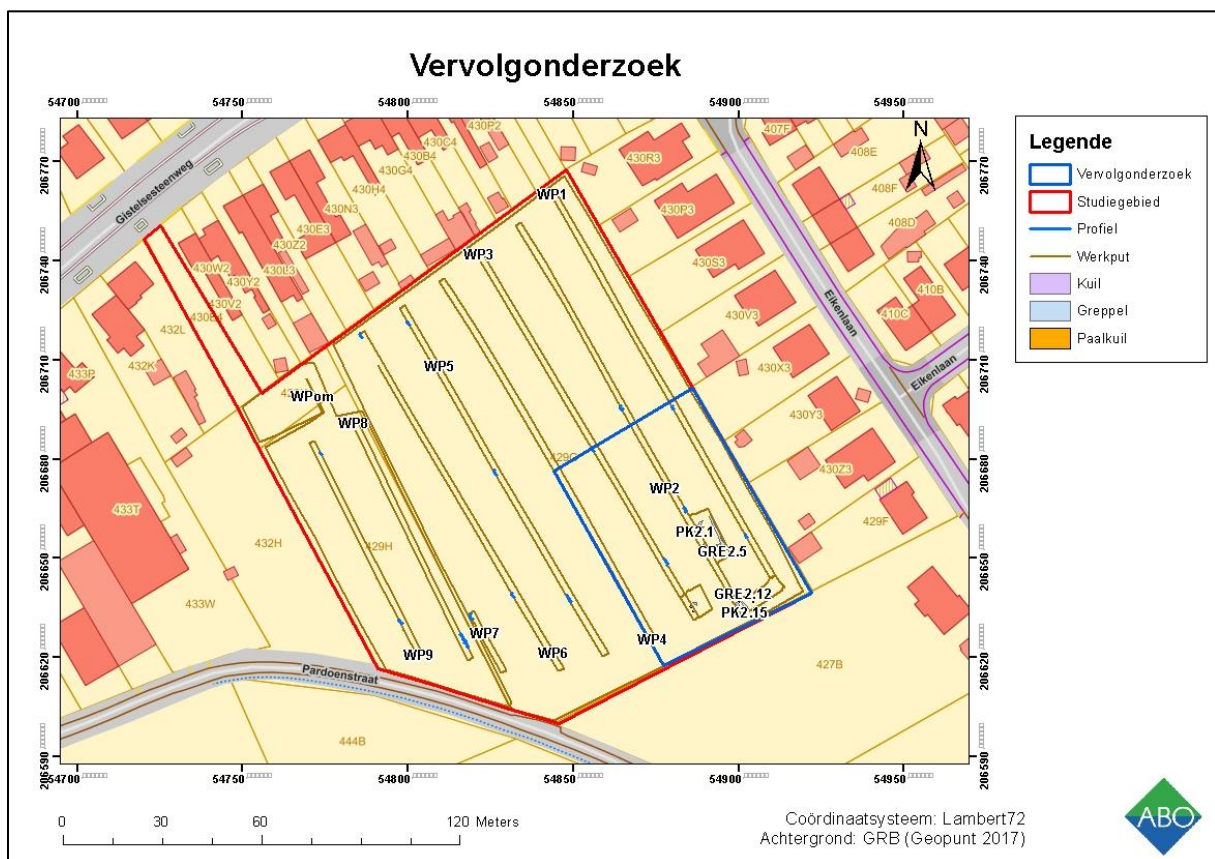
Hiervoor dienen echter enkele site-specifieke onderzoeksvragen bij in acht genomen te worden:

- Is er een microreliëf? In hoeverre komt de huidige situatie overeen met het paleo-reliëf in de vertegenwoordigde periodes en wat kan worden afgeleid over erosie/egalisatie?
- Wat is de landschappelijke ontwikkeling van het plangebied en welke paleolandschappelijke processen zijn van invloed geweest op de menselijke activiteiten voor, tijdens en na de verschillende vastgestelde fasen van gebruik?
- Welke veranderingen treden in de loop van de tijd op in de vegetatie, de vegetatiestructuur en de openheid van het landschap en wat was de rol van de mens hierbij?
- Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de verschillende elementen van de vindplaats? O.a. de verhouding tussen de Romeinse en de middeleeuwse sporen
- Wat is de onderlinge relatie tussen de onderscheiden zones en structuren, zowel chronologisch, als ruimtelijk?
- Is er sprake van een continuïteit van occupatie en zo ja, hoe kan dit worden aangetoond? Zo nee, wat gebeurt er met het omliggende landschap in de tussenliggende periode?
- Op welke manier is de nederzetting en het omliggende cultuurlandschap ingericht (wegen, verkavelingsgreppels, afsluitingen e.d.)? Is er een directe relatie met het landschap
- In hoeverre kunnen er erven en gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
- Op welke manier is het cultuurlandschap ingericht dat aan de nederzetting te relateren is?
- Zijn er typologische verschillen merkbaar in de greppels, en zo ja, waaraan zijn deze verschillen gerelateerd? (vb. afbakening vs. afwatering, woonareaal vs. Landbouwareaal,)
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, en wat is de vondstdichtheid?
- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en archeozoologisch materiaal)? Zijn er verschillen op te merken binnen de vindplaats?
- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?
- Is er sprake van culturele invloeden vanuit andere gebieden? En zo ja: van waar en welke invloeden?

- Zijn er indicaties voor handelscontacten met andere regio's? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen binnen bepaalde ensembles in een erf/vindplaats?
- Is er sprake van begravingen en zijn deze geclusterd in een zone? Hoe verhoudt het funerair landschap zich ten opzichte van het nederzettingslandschap?
- Wat kan er op basis van het anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de site, de materiële cultuur en de socio-economische positie van de nederzetting? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?
- Zijn er indicaties voor veeteelt en zo ja, van welke diersoorten?
- Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit de vertegenwoordigde periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode in de regio (of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzetting?
- Zijn er structuren/sporen met bijzondere aandacht verdienen bij het post-opgravings onderzoek?
- Welk kennispotentieel heeft de archeologische site op regionaal niveau en in breder perspectief?

4.3 STRATEGIE

Doorat er duidelijk antropogene sporen, uit de Romeinse periode, zicht binnen het onderzoeksgebied bevinden is de kennisvermeerdering die dit (deels) herbergt van belang. Gezien de verstoring aan het bodemarchief die de werken met zich mee brengen is het aangewezen een vervolgonderzoek in de vorm van een vlakopgraving aan te bevelen voor een deel van het terrein.

Figuur 5: suggestie voor het op te graven vlak.

Het aanbevolen onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 3.450m² en bevindt zich enkel ter hoogte van perceel 459G in de zuidoost hoek van dit perceel. Vermoedelijk lopen enkele van de

sporen nog verder door in perceel 427B. Dit deel van het onderzoeksgebied is niet bedreigd en daar dient dan ook geen verder onderzoek uitgevoerd te worden.

4.4 METHODE

Het openleggen van het terrein door middel van een vlak dekkende opgraving, hierbij wordt er eerst tot op het hoogst gelegen archeologisch niveau gegaan. Waarbij er in een keer een zo groot mogelijk vlak wordt open gelegd. Hierbij wordt een kraan met tandeloze kraanbak van ca. 21 ton, begeleid door een erkend archeoloog. Deze zal er tevens op toezien dat de aarde gescheiden afgegraven en gestockeerd wordt. Eens de vlakken aangelegd, mogen deze niet meer betreden worden door de kraan of andere zwaar materieel.

De archeologische sporen worden conform met de CGP geregistreerd en onderzocht teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent aard en datering te extraheren. Eens de vlakken aangelegd zijn dienen er maatregelen genomen te worden tegen overlast van regen- of grondwater. Bij warm weer dienen ook voorzorgsmaatregelen genomen te worden om te voorkomen dat sporen uitdrogen. Dit geldt vooral voor die gevoelig zijn of een grote informatie waarde kunnen herbergen (bvb grafcontexten, waterputten, silo's, etc.).

Vondsten en stalen worden steeds behandeld zoals voorzien in de CGP en worden voorzien van de nodige labels. Vondsten worden beschermd tegen degradatie (zeker voor metaal of organische vondsten is dit van belang. Voor de staalname moet er steeds rekening gehouden worden met het oog op de uit te voeren analyse, waardoor de staalname correct en hygiënisch dient te gebeuren, om de kans op contaminatie te minimaliseren.

4.5 WAARDERING EN ANALYSE VAN NATUURWETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Hoewel er mogelijk een selectie gebeurt op het aantal stalen dat verder gewaardeerd en geanalyseerd wordt, gaat er bij de staalname tijdens steeds rekening gehouden moeten worden met het oog op verdere waardering en analysering.

Hoewel er een selectie van de natuurwetenschappelijke stalen kan genomen worden dient er wel de volledige stalenlijst opgenomen te worden bij de nota. Zodat er eventueel toekomstig, bijkomend onderzoek op kan verricht worden.

De genomen stalen worden na selectie, al dan niet in overleg met de wetenschappelijk begeleider, gewaardeerd, daarvoor dient er budget voorzien te zijn voor de waardering van:

- 7 waarderingen macroresten
- 4 waarderingen pollenstalen
- 2 waarderingen crematieresten
- 4 waardering hout (dendrochronologie + houtdeterminatie)

Niet enkel voor waarderingen dient er budget voorzien te zijn, zo ook voor de analyse van verschillende staalnames:

- 7 C-14 dateringen
- 4 analyse macroresten (analyses op natte contexten: zaden, vruchten, bot en visresten, keverschildjes, ..)
- 4 analyse pollenstalen (minimaal 400 tellingen per staal)
- 4 analyse hout (dendrochronologie + houtdeterminatie)
- 4 archeozoölogie
- 2 fysisch antropologisch/ crematieresten

- 2 anthracologisch onderzoek (minimaal 100 tellingen per staal)
- 2 herkomstbepaling natuursteen.

4.6 RANDVOORWAARDEN

Het wegnemen van de bestaande verhardingen ect. mag geen archeologische waardes schade toebrengen. De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de werkput. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem maximaal de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk benaderd.

4.7 RISICOFACTOREN

Hoewel er in dit gebied geen verhoogde kans is op het aantreffen van oorlogsmunitie, moet er steeds rekening gehouden worden met een kans voor het aantreffen van munitie uit beide wereldoorlogen met een conventionele en mogelijke toxische lading. Bij het aantreffen van, dient er steeds met voorzicht gehandeld te worden en de politie of veiligheid diensten te verwittigen.

Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk. De veiligheidsvoorschriften voor werken op een werf moeten in acht genomen worden evenals het werken in diepe putten.

4.8 COMPETENTIES

De archeoloog-projectleider dient een erkende archeoloog te zijn te beschikken over minstens 240 werkdagen opgravingservaring op landelijke contexten, en 180 dagen op Romeinse contexten aangetoond via CV. De assistent-archeoloog (ook erkende archeoloog) dient te beschikken over minstens 120 dagen werkdagen opgravingservaring. Bijkomstig kunnen er best nog 2 technici/ aan het team toegevoegd worden. Ook dient er een assistent-aardkundige voor minimaal 1/3 van de tijd aanwezig te zijn.

De erkende archeoloog, de veldwerkleider en de assistent-veldwerk leider worden ingezet voor het schrijven en verwerken van de gegevens van het eindrapport. De nota dient conform te zijn met de bepalingen uit de CGP. Voor de verwerking van het aardewerk (Romeins) dient er een deskundige intern/of extern betrokken te zijn die minimaal met 5 projecten een assessment van Romeins aardewerk kan aantonen (via CV).

4.9 KOSTENRAMING EN TERMIJN

Voor het vervolgonderzoek van de nederzetting met een afgebakend oppervlak van maximum 2600m² dient rekening gehouden te worden met een termijn van 15 veldwerkdagen en een personeelsbestand van minimaal een drie personen.

De geschatte kost hiervoor zowel voor het veldwerk, de verwerking en assessment als voor de natuurwetenschappelijke analyse worden best volgende termijnen in acht genomen:

- Veldwerk (3 archeologen, 15 dagen, ca. 20.000)
- Rapportage 9.500 Euro (inclusief assessment)
- Natuurwetenschappelijke analyse 12.000 Euro.

4.10 BEWARING EN DEPONERING VONDSTEN

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het vooronderzoek met ingreep in de bodem conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de opgraving worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de (eind)nota vindt de overdracht van de vondsten plaats.